

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЦУКРОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Термінологійна система – це вербальне відображення системи понять певної галузі знань (в аналізованому руслі – цукрового виробництва), вербалізований фрагмент наукової картини світу як багатогранного ментального феномену, що пов'язує мову з мисленням, із навколишнім світом, із культурно-етнічними реаліями та змістом найскладніших абстрактних понять і категорій, які функціують у мові [1, 157].

Дослідження української термінології цукрового виробництва як організованої за певним принципом системи мовних знаків передбачає опис концептуальної і тематичної структури терміносистеми.

Вивченню концептуально-тематичної структури окремих терміносистем присвячено праці Л. М. Костенко (термінологія садівництва), С. Б. Любарського (термінологія землеробства), С. В. Овсейчик (екологічна термінологія), Н. А. Цимбал (термінологія органічної хімії) та ін..

Концептуальна і тематична структура української терміносистеми цукрового виробництва в українському мовознавстві системно не досліджена.

Мета статті – обґрунтування концептуально-тематичної структури української термінології цукрового виробництва.

У межах картини світу (наївної та наукової) розрізняють мовну й концептуальну картини світу, що перебувають у відношеннях накладання та взаємоперетворення [2, 84]. На взаємодії концептуальної та мовної картин світу позначається постійний загальний вплив як мислення на мовну структуру, так і мовної структури на мислення.

«Лінгвальний концепт – вербально виражена інтегральна категорія, яка відображає психоментальні ресурси свідомості, узагальнює знання і досвід людини, репрезентує мовну картину світу», – зазначає К. Ю. Голобородько [3, 4]. Вивчення взаємозалежності та ієрархії концептів певної наукової чи технічної галузі на концептуальному рівні (у концептуальній системі) слугує основою для тематичної класифікації термінів, від цього залежить успіх термінологійної роботи в аспекті систематизації понять, для чого необхідний умотивований лінгвістичний опис системної організації термінології.

Концептуальна система витлумачена як сукупність усіх концептів, що входять до ментального фонду мови й перебувають у різноманітних відношеннях між собою. Вони реалізовані як репрезентанти – мовні знаки. Концептуальну систему формують концептуальні підсистеми залежно від галузі знань (у мовному вираженні – це термінологійні системи) [4, 129].

Концептуальна система є динамічною, оскільки весь час змінюється під впливом постійного процесу пізнання світу, із набуттям, використанням і передаванням людиною знань.

Концептуальна система (концептуальне поле) термінології цукрового виробництва інтроспективно диференціюється на концептуальні категорії (Р. Джекендофф): кількість, предмет (об'єкт), дія, подія (результат), стан, місце, шлях (мета) [5, 112]. Від структури концептуального поля залежить й організація термінологійного поля – сукупності термінів певної науки, дисципліни чи наукової школи, тобто терміносистеми [6, 508].

Дефініції термінів, на думку О. С. Кубрякової, є глибинними семантичними структурами, які містять в експліцитному вигляді всю інформацію, що маніфестована на поверхні в процесі використання деривата в акті комунікації [7, 35]. Компонентний аналіз визначень термінів, представлених у лексикографічній праці («Тлумачний словник з технології та обладнання бурякоцукрового виробництва. Основні терміни» / В. А. Лагода, Л. П. Рева, Л. М. Хомічак та ін. – К. : НУХТ, 2004. – 84 с.) та в підручниках, довідниках із виробництва цукру останніх років видання, дає змогу розмежувати тематичні групи, які формують термінологійне поле цукрового виробництва (окремі тематичні групи поділено на підгрупи).

На підставі знань про організацію структури значення слова (архісема в центрі, диференційні семи на ближчій периферії) можна кваліфікувати диференційні семи як маркери видових відмінностей, також як архісеми, але в гіперо-гіпонімічній парадигмі нижчого порядку. Видова відмінність виражена експліцитно, тобто компонентом складного слова чи словосполучення, одним словом (*буряки* – їхні різновиди *цукрові буряки*, *кормові буряки*, *столові буряки*, *листякові буряки*) [Роїк, 318–319] або в складі дефініції, чи імпліцитно.

В українській термінології цукрового виробництва варто, на нашу думку, виокремлювати 7 тематичних груп, що схарактеризовані нижче.

Назви технологічних процесів: *кристалізація цукрози* – виділення цукрози з пересиченого розчину у вигляді кристалічної фази [ТСТОБ, 35]; *одержання утфелю* – сукупність певної послідовності технологічних процесів, що включають згущення цукрового розчину до певного ступеня пересичення, утворення центрів кристалізації цукрози та їх нарощування до заданого вмісту сухих речовин у суміші кристалів цукру й міжкристалічного розчину (утфелі) [ТСТОБ, 35]; *карамелізація цукрози* – термічне перетворення (дегідратація) цукрози з утворенням високомолекулярних темнозбарвлених речовин (карамелей) [ТСТОБ, 31]; *дефекація* – перемішування протягом певного часу соку попередньої дефекації з доданою основною кількістю вапна для розкладання частини нецукрів у сильнолужному середовищі для отримання соку, термостійкого на наступних етапах його оброблення, за умови недопущення суттєвої пептизації компонентів твердої фази (осаду), утвореної під час попередньої дефекації, і значного лужного розкладу цукрози [ТСТОБ, 29]; *сатурація (карбонізація) перша* – оброблення дефекованого соку сатураційним газом для досягнення максимального ефекту очищення шляхом адсорбції розчинних нецукрів на поверхні частинок карбонату кальцію, що утворюються в процесі карбонізації дефекованого соку за умов забезпечення високого коефіцієнта використання діоксиду вуглецю сатураційного газу й нормальних седиментаційно-фільтраційних показників соку, що вможливають планову продуктивність заводу [ТСТОБ, 29]; *сатурація (карбонізація) друга* – оброблення фільтрованого соку першої сатурації сатураційним газом для максимального видалення з розчину у тверду фазу (осад) іонів кальцію та додаткової адсорбції розчинних нецукрів на поверхні утворених частинок карбонату кальцію [ТСТОБ, 30]; *переддефекація* – оброблення дифузійного соку невеликою кількістю вапна і (або) частково карбонізованим дефекованим соком у процесі перемішування з одночасним додаванням нефільтрованого соку першої сатурації й (або) суспензії соку другої сатурації з метою максимального видалення з розчину у тверду фазу (осад) частини нецукрів, яка була б стійкою до впливу високої температури й сильно лужного середовища основної дефекації та не ускладнювала б відділення сатураційного осаду від рідкої фази соку [ТСТОБ, 29]; *дефекосатурація* – одночасне оброблення дифузійного соку або соку попередньої дефекації вапном і сатураційним газом для досягнення високих седиментаційно-фільтраційних показників соку та додаткового адсорбційного його очищення [ТСТОБ, 30] тощо. Назви технологічних процесів у термінології цукрового виробництва (у мовному аспекті) можуть із часом змінюватися, однак це залежить від зміни характеру виробництва, яке протягом десятиліть залишається незмінним, тому й назви процесів особливих модифікацій не зазнавали.

Назви властивостей та здатностей явищ, предметів: *цукристість* – вміст цукрози в коренеплодах цукрових буряків (відсотки до маси) [ТСТОБ, 44]; *густина* – вміст сухих речовин [ТСТОБ, 34]; *стиглість цукрових буряків технічна* – стан максимального накопичення в коренеплодах цукрози та мінімального середньодобового приросту їхньої маси й цукристості за умови високої чистоти бурякового соку, настає раніше від біологічної стиглості [ТСТОБ, 20]; *стиглість цукрових буряків біологічна* – стан на кінець першого вегетаційного періоду, що характеризується затуханням життєвих процесів у рослинах і супроводжується різким зниженням приросту маси коренеплоду, маси цукрози та досягненням максимуму чистоти бурякового соку [ТСТОБ, 20]; *стиглість цукрових буряків ботанічна* – стан на кінець другого року розвитку рослин у момент дозрівання насіння [ТСТОБ, 20]; *властивості цукрових буряків біологічні* – сукупність властивостей, зумовлювана природними факторами розвитку коренеплодів та генетичними особливостями рослин [ТСТОБ, 19]; *кислотність (соку)* – вміст кислот у соку, визначають титруванням соку розчином лугу заданої концентрації (за індикатором фенолфталеїном) [ТСТОБ, 46]; *лужність (соку)* – вміст лугів у соку, визначають титруванням соку розчином кислоти заданої концентрації (за індикатором фенолфталеїном) [ТСТОБ, 46]; *чистота бурякового (клітинного) соку, напівпродукту, меляси* – вміст цукрози у сухих речовинах відповідно бурякового (клітинного) соку, напівпродукту, меляси [ТСТОБ, 44] тощо. Отже, назви властивостей та здатностей явищ та предметів є не тільки характерними для вироблення цукру, а й загальнозживаними одиницями.

Назви речовин, домішок, сполук, сумішей, суспензій, фаз, рідин: *легкі домішки* – домішки густиною менше ніж 1 г/см (гичка, бур'ян, трава, солома тощо), що надходять із буряководяною сумішшю до заводу [ТСТОБ, 26]; *важкі домішки* – домішки густиною понад 1 г/см (частинки ґрунту, пісок, каміння, металеві предмети, куски цегли тощо), що надходять із буряководяною сумішшю до заводу [ТСТОБ, 26]; *крохмаль* ($C_6H_{10}O_5$)_n – органічна сполука з групи полісахаридів, одна з найважливіших харчових речовин людини й тварин, резервна поживна речовина більшості рослин [УСГЕ, 211]; *шихта* – суміш вапняку та коксу в заданому співвідношенні, завантажується в піч для випалювання вапняку [ТСТОБ, 39]; *суспензія згущена соку першої (другої) сатурації* – суспензія, утворена в результаті згущення за твердою фазою не фільтрованого соку першої (другої) сатурації шляхом його фільтрування або відстоювання і містить 15 – 22 % твердої

фази (сатураційного осаду) [ТСТОБ, 33]; *коагулянт* – речовина, що гідролізується у воді з утворенням коагуляційних структур, які мають високі адсорбційні та адгезійні властивості [ТСТОБ, 33]; *цукор інвертний* – суміш глюкози і фруктози в рівних молярних частках [ТСТОБ, 45]; *осад сатураційний* – тверда фаза сатурованого соку, що складається з частинок карбонату кальцію з адсорбованими на їхній поверхні нецукрами та компонентів переддефекаційного осаду [ТСТОБ, 33]; *осад фільтраційний* – тверда фаза сатурованого соку або його згущеної суспензії (сатураційний осад), відділена в ході фільтрування [ТСТОБ, 33] тощо. У цьому підрозділі поява нових або ж зміна наявних термінів залежать від розвитку хімії.

Назви механізмів: *центрифуга* – машина для розділення рідких неоднорідних систем у роторі під дією відцентрових сил [ТСТОБ, 52]; *мішалка* – машина для перемішування речовини або суміші речовин [ТСТОБ, 53]; *мезговловлювач* – машина для вилучення бурякової мезги з дифузійного соку або із жомопресової води [ТСТОБ, 58]; *хвостиковловлювач* – машина для видалення бою і хвостиків коренеплодів цукрових буряків та легких домішок із транспортерно-мийної води [ТСТОБ, 57]; *класифікатор хвостиків і бою* – машина для розділення бою і хвостиків коренеплодів цукрових буряків та легких домішок на дві фракції (бій і хвостики розміром більше від 20 мм, використовувані у виробництві, і дрібний бій і хвостики та легкі домішки, використовувані на корм худобі) [ТСТОБ, 57]; *дифузійний апарат (екстрактор)* – апарат для теплового оброблення бурякової стружки та екстрагування з неї цукрози або екстрагування цукрози з бурякової стружки після її попереднього теплового оброблення [ТСТОБ, 57]; *жомосушарка* – апарат для видалення вологості з пресованого жому за допомогою теплоносія (топкових газів, нагрітого повітря або пари) [ТСТОБ, 58]; *клерувальний апарат* – апарат для розчинення цукру змішуванням його з очищеним соком, сиропом або з водою [ТСТОБ, 63]; *бурякоподавач* – машина для подавання коренеплодів цукрових буряків до гідротранспортера [ТСТОБ, 55]; *буряконасос* – машина для напірного переміщення буряководяної суміші у вертикальному напрямку [ТСТОБ, 55]; *вловлювач легких домішок* – машина для видалення з буряководяної суміші легких домішок [ТСТОБ, 55]; *вловлювач важких домішок* – машина для видалення з буряководяної суміші важких домішок [ТСТОБ, 55] тощо. Назви механізмів у будь-якій виробничій галузі, зокрема у сфері цукрового виробництва, можуть змінюватися з появою нових механізмів, удосконаленням наявних засобів і пристроїв механізації.

Назви продуктів технологічного процесу: *жом буряковий* – знецукрена бурякова стружка [ТСТОБ, 27]; *мезга бурякова* – дрібні частинки бурякової тканини, утворені в процесі зрізування коренеплодів цукрових буряків на стружку в бурякорізці та під час екстрагування з неї цукрози в дифузійному апараті внаслідок подрібнення стружки [ТСТОБ, 27]; *меляса бурякова* – побічний продукт бурякоцукрового виробництва, одержуваний в ході центрифугування утфелю останньої кристалізації [ТСТОБ, 38]; *патока* – цукриста речовина, що її одержують оцукрюванням крохмалю (картопляного, кукурудзяного та ін.); до складу патоки входять глюкоза, декстрини й мальтоза [УСГЕ, 469]; *стружка бурякова* – довгі пластинки певної форми та розмірів, одержані зрізуванням коренеплодів цукрових буряків у бурякорізці [ТСТОБ, 27]; *цукор-нісок* – харчовий продукт у вигляді окремих кристалів, що містить не менше ніж 99,75 % цукрози до маси сухих речовин і відповідає вимогам державного стандарту (ТСТОБ, 37).

До цієї тематичної групи входить така підгрупа, як **назви напівпродуктів технологічного процесу:** *дифузійний сік* – напівпродукт, одержуваний унаслідок екстрагування цукрози з бурякової стружки, що являє собою суспензію з водного розчину цукрози й нецукрів та дрібних частинок бурякової тканини [ТСТОБ, 27]; *сік попередньої дефекації, сік основної дефекації, сік першої сатурації, сік другої сатурації* – сік, що пройшов процес очищення (оброблення) [ТСТОБ, 32]; *сироп* – напівпродукт, утворюваний унаслідок згущення розчину; у бурякоцукровому виробництві утворюється в результаті згущення очищеного соку у випарній установці [ТСТОБ, 34]; *утфель* – рідка дисперсна система з кристалів цукру й міжкристального водного розчину цукрози та нецукрів, що перебувають у взаємодії між собою [ТСТОБ, 37]; *клеровка* – водний розчин, утворений унаслідок розчинення цукру (кристалів або грудок) очищеним соком, сиропом або водою [ТСТОБ, 38]; *цукорафінад* – жовтий цукор, одержаний унаслідок центрифугування афінаційної маси або промивання кристалів цукру останньої кристалізації в роторі центрифуги розбавленим першим відтоком утфелю першої кристалізації [ТСТОБ, 38] тощо. Кількість продуктів і напівпродуктів цукрового виробництва чітко обмежена у зв'язку з характером виробництва, тому ця тематична група не поповнюється новими термінами.

Назви шкідників і хвороб цукрових буряків. Аналізована тематична група містить кілька підструктур:

- **назви шкідників цукрових буряків:** *шкідники сходів, які живуть у ґрунті* – рослиноїдні шкідники – дротяники, несправжні дротяники, личинки хрущів, хлібних жуків і вовчки, жуки крихітки бурякової, мертвоїду та ін., які живуть у ґрунті й пошкоджують сходи цукрових буряків або спричинюють їх загибель [ТСТОБ, 14]; *шкідники сходів*

наземні – рослиноідні шкідники, які пошкоджують або спричинюють загибель сходів цукрових буряків (об'їдають сім'ядолі та молоді листочки, а також точку росту) [ТСТОБ, 15]; *шкідники-сисуни* – рослиноідні шкідники, що висисають соки з надземних (бурякова листкова попелиця, бурякові мінуючі мухи, клопи, цикади, павутинний кліщ тощо) і підземних (бурякова коренева попелиця, нематода, тля, клопи, кліщі тощо) органів рослин [ТСТОБ, 15] тощо;

- **назви хвороб цукрових буряків:** *коренід проростків та сходів цукрових буряків* – хвороба, збудниками якої є переважно гриби (*Pythium de Baryanum*, *Aphanomyces cochliformis*) і бактерії; уражають молоді проростки і сходи цукрових буряків, на корінцях яких утворюються жовтувато-бурі плями або смуги, що, часто зливаючись, утворюють кільцевий перехват, спричинюючи загивання всієї рослини та її загибель [ТСТОБ, 16]; *церкоспороз цукрових буряків* – хвороба листків цукрових буряків, збудником якої є гриби роду *Cercospora*; уражає листя, черешки і стебла з утворенням округлих або подовжених плям попелястого кольору діаметром 2-3 мм із червоно-бурою облямівкою, які можуть зливатися між собою і спричинюють передчасне відмирання листків, значне зниження врожаю та вмісту цукрози в коренеплодах [ТСТОБ, 16]; *плямистість зональна (фомоз)* – хвороба, збудником якої є гриб *Phoma betae* Frank; уражає переважно старі листки, стебла й насінники, на яких утворюються округлі плями бурого кольору у формі наростаючих концентричних кілець із помітними чорними цятками [ТСТОБ, 16]; *плямистість бактеріальна (дірчаста)* – хвороба, збудником якої є асоціація бактерій *Pseudomonas aptata* Br. et. Jam; проникаючи в листя в місцях, пошкоджених шкідниками або градом, уражає листя і насінники, утворюючи неправильно-округлі, маслянисто-прозорі дрібні плями, які, випадаючи, залишають дірки [ТСТОБ, 16]; *жовтуха* – хвороба, збудником якої є бактерія *Beta virus*; уражає листя цукрових буряків середнього й нижнього ярусів, спричинюючи його часткове пожовкнення, появу некротичних плям і передчасне відмирання [ТСТОБ, 17].

Назви споруд для зберігання коренеплодів цукрових буряків: *склад коренеплодів цукрових буряків комплексно-механізований* – комплекс споруд, механізмів, машин й обладнання, розміщених на площадках із твердим покриттям на території цукрового заводу, що забезпечує високий рівень механізації робіт під час розвантажування, укладання та зберігання коренеплодів в умовах активного вентилявання кагатів, а також їх передавання на перероблення й зменшення втрат бурякомаси та цукрози [ТСТОБ, 23]; *поле кагатне* – сукупність земляних площадок і (або) площадок із твердим покриттям для тимчасового зберігання коренеплодів цукрових буряків у кагатах на території цукрового заводу [ТСТОБ, 23]; *бурячня* – заглиблена в землю споруда з бетонними боковими стінками та дном, що має певний ухил, обладнана системою вивантажування коренеплодів цукрових буряків із транспортних засобів, водобоями, гідромоніторами, гідротранспортерами, призначена для короткочасного зберігання коренеплодів цукрових буряків із метою створення їх запасу для безперебійної роботи заводу, а також гідравлічного подавання на перероблення [ТСТОБ, 24]; *бурячня автомобільна* – заглиблена в землю споруда з бетонними боковими стінками та дном, що має певний ухил, обладнана системою вивантажування коренеплодів цукрових буряків з автомобільного транспорту, водобоями, гідромоніторами, гідротранспортерами і призначена для короткочасного зберігання коренеплодів цукрових буряків із метою створення їх запасу для безперебійної роботи заводу, а також гідравлічного подавання на перероблення [ТСТОБ, 24]; *площадка сплавна* – комплекс споруд та обладнання (похилі площадки з твердим покриттям, оснащені повітроводами для активного вентилявання, водобою або гідромоніторні установки, гідравлічні транспортери тощо), призначений для короткочасного зберігання коренеплодів цукрових буряків із метою створення їх запасу для безперебійної роботи заводу, а також подавання на перероблення [ТСТОБ, 24]; *кагат* – насип коренеплодів трапецієподібної форми та певних розмірів, які визначаються технологічними вимогами їх кагатування та територіальними можливостями кагатного поля [ТСТОБ, 24] тощо.

Отже, специфіка концептуальної і тематичної структури української термінології цукрового виробництва визначається будовою категорійно-понятійного апарату та урахуванням розвитку цієї галузі на певному хронологічному зрізі.

У подальшому плануємо дослідити більш детальніше неморфологічні способи творення термінів цукрового виробництва.

Список використаних джерел

1. Штерн І. Б. Вибрані топіки і лексикон сучасної лінгвістики (енциклопедичний словник) / І. Б. Штерн. – К. : АртЕК, 1998. – 335 с.
2. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд) / О. О. Селіванова. – К. : Фітосоціоцентр, 1999. – 146 с.

3. Голобородько К. Ю. Лінгвістичний статус концепту [Електронний ресурс] / К. Ю. Голобородько // Культура народів Причорномор'я. – 2002. – Т. 32. – С. 1-7. – Режим доступу: <http://www.tnu.crimea.ua/tnu/magazine/culture/culture32/part1/zip/goloborodko.zip>.
4. Пименова М. В. Термінологія когнітивної лінгвістики: концептуальна система і концептуальна картина мира / М. В. Пименова // Термінологічний вісник : збірник наукових праць / відп. ред. В. Л. Іващенко. – К. : ІУМ НАНУ, 2013. – Вип. 2 (1). – С. 129-134.
5. Харитончик З. А. Способы концептуальной организации знаний в лексике языка / З. А. Харитончик // ИНИОН. Язык и структуры представления знаний : сборник научно-аналитических обзоров. – М. : Наука, 1992. – С. 98-123.
6. Васильева Н. В. Термин / Н. В. Васильева // Лингвистический энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 508-509.
7. Кубрякова Е. С. Семантика производного слова : монография / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1981. – 200 с.
8. Список умовних скорочень джерел фактичного матеріалу:
9. Роїк – Роїк М. В. Буряки / М. В. Роїк. – К. : Видавництво «XXI вік» – РІА «ТРУД-КІЇВ», 2001. – 320 с.
10. ТСТОБ – Тлумачний словник з технології та обладнання бурякоцукрового виробництва. Основні терміни / В. А. Лагода, Л. П. Рева, Л. М. Хомічак та ін. – К. : НУХТ, 2004. – 84 с.
11. УСГЕ – Українська сільськогосподарська енциклопедія / відпов. ред. В. Ф. Пересипкін. – К. : Наукова думка, 1970. – 486 с.
12. References:
13. Shtern I.B. Selected topics and vocabulary of modern linguistics (Encyclopaedic dictionary) / I.B. Shtern. – K.: ArtEK, 1998. – 335 p.
14. Selivanova O.O. Actual trends of modern linguistics (analytical review) / O.O. Selivanova. – K.: Fitosotsiotsentr, 1999. – 146 p.
15. Holoborodko K.Y. Linguistic status of concept [electronic resource] / K.Y. Holoborodko // Culture of Black Sea nations. – 2002. – Vol. 32. – p. 1-7. – Access: <http://www.tnu.crimea.ua/tnu/magazine/culture/culture32/part1/zip/goloborodko.zip>.
16. Pimenova M.V. Terminology of cognitive linguistics: conceptual system and the conceptual world picture / M.V. Pimenova // Terminological bulletin: collection of scientific research papers / publishing editor V.L. Ivashchenko. – K: IUM NANU, 2013. – Edition 2 (1). – p. 129-134.
17. Harytonchik Z.A. Methods of conceptual organization of knowledge in the language vocabulary / Z.A. Harytonchik // INION. Language and structures of knowledge representation : collection of scientific-analytical reviews. – Moscow: Nauka, 1992. – p. 98-123.
18. Vasilieva N.V. Term / N.V. Vasilieva // Linguistic encyclopaedic dictionary. – Moscow: Sovetskaia Entsyclopedia, 1990. – p. 508-509.
19. Kubriakova E.S. Semantics of derivative word: monograph / E.S. Kubryakova. – Moscow: Nauka, 1981. – 200 p.
20. List of abbreviations of actual material sources:
21. Roik – Roik M.V. Beets / M.V. Roik. – K: Publisher “XXI vik” – RIA «TRUD- KIEV», 2001. – 320 p.
22. TSTOB – Defining dictionary of beet sugar production technology and equipment. Basic terms / V.A. Lahoda, L.P. Reva, L.M. Homichak and others. – K.: NUHT, 2004. – 84 p.
23. USHE – Ukrainian agricultural encyclopaedia / publishing editor V.F. Peresyppkin. – K.: Naukova Dumka, 1970. – 486 p.

***Анотація.** У статті з'ясовано специфіку концептуально-тематичної структури української термінології цукрового виробництва. Розмежовано 7 тематичних груп термінів (назви технологічних процесів; назви властивостей та здатностей; назви речовин, домішок, сполук, сумішей, суспензій, фаз, рідин; назви механізмів; назви продуктів технологічного процесу; назви шкідників та хвороб цукрових буряків; назви споруд для зберігання коренеплодів цукрових буряків), які формують термінологічне поле цукрового виробництва.*

***Ключові слова:** українська термінологія цукрового виробництва, концептуально-тематична структура, термін, термінологічне поле, цукрове виробництво.*

***Summary.** In the article it is found out that the Ukrainian sugar production terminological system is a system of linguistic signs organized on the certain principle, an verbal image of the concept system, an verbalized fragment of the scientific world picture as multifaceted mental phenomenon that connects the language with thinking, the world around, cultural and ethnic realities and the content of the most difficult abstract concepts and categories that functions in the language. The specificity of the conceptual and thematic structure of Ukrainian sugar production terminology is defined by the struc-*

ture of the framework of categories and concepts and by taking into account the development of this branch in certain chronological cut. It was found that the conceptual system (conceptual field) of sugar production terminology introspectively is differentiated into conceptual categories: number, subject (object), action, event (result), state, place, way (aim). It was also found that the conceptual system is a set of all the concepts that are a part of language mental fund and are in different-type relations to each other. The conceptual subsystems form the conceptual system depending on the area of knowledge (in linguistic terms it is a terminological system). The conceptual system is a dynamic system because all the time it changes under the influence of constant learning process of the world around, with the acquisition, usage and transfer of knowledge by each person. During the component analysis of definitions of Ukrainian sugar production terms presented in lexicographical work («Defining dictionary of beet sugar production technology and equipment. Basic terms» / V.A. Lahoda, L.P. Reva, L.M. Homichak and others. – K.: NUHT, 2004. – 84 p.) and in sugar production textbooks, reference books of last editions seven thematic groups of analyzed terms are differed, separated thematic groups are divided into subgroups: names of technological processes; names of properties and capabilities of phenomena, objects; names of substances, impurities, compounds, mixtures, suspensions, phases, liquids; names of mechanisms; names of technological process products (names of technological process semi-products); names of pests and diseases of sugar beet (names of sugar beet pests and names of sugar beet diseases); names of buildings for storage of sugar beet roots that form the terminological field of sugar production terminology.

Key words: Ukrainian sugar production terminology, conceptual and thematic structure, term, terminological field, sugar production.

Отримано: 16.10.2015 р.

УДК 808.5:004.7385

Івахненко Т.П.

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ В ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Сучасне життя важко уявити без мережі Інтернет. Його широке розповсюдження сприяє збільшенню кількості користувачів, задіяння практично у кожній галузі життєдіяльності сучасної людини. Ця мережа надає доступ до безлічі електронних ресурсів, множини різноманітних мереж. За кількістю комунікантів інтернет-мережа належить до масової комунікації.

Питання культури мовлення в інтернет-мережі становить значний науковий інтерес. Зокрема, Т.Виноградова, Г.Гусейнов, В.Карасик, Т.Юдіна, В.Маслова, Ю.Прохоров, М.Лукіна, І.Фомічова, Н.Акімова та інші досліджували різні аспекти цієї наукової проблеми. Домінуючим аспектом дослідження мовного питання у мережі Інтернет є лінгвістичний та психологічний аспекти. Новизну пропонованого дослідження складає аналіз загальної ситуації з культури мовлення в інтернет-мережі та окреслення можливих шляхів часткового вирішення проблеми низького рівня інтернет-комунікації. Мета роботи полягає у дослідженні впливу інтернет-мережі на комунікативну культуру суспільства.

Т.Колокольцева визначає інтернет-комунікацію як поліфункціональне спілкування в електронному середовищі, для якого є характерними дистантність, опосередкованість, мультимедійність (і як наслідок – полікодовість повідомлень), гіпертекстуальність, розмаїття дискурсивних і жанрових втілень, а також можливість широкого варіювання за параметрами персональності/інституціональності [3, 5].

На думку Н.Акімової, загалом гуманітарний підхід вивчення інтернет-мережі можна розглядати за трьома напрямками: 1) «Інтернет як медіа» – комунікативне середовище мережі сприяє появі і зумовлює формування нових культурних парадигм, 2) «Інтернет як мова» – поява та функціонування нових мовних систем, 3) «Інтернет як специфічне співтовариство» – побутування різноманітних фан-клубів, блог-товариств тощо [1]. Сучасний етап розвитку гуманітарних наук дозволяє говорити про ще один напрямок вивчення Інтернету як гуманітарного явища – «Інтернет як фольклор» (відбувається взаємовплив Інтернету і фольклору).

Засоби поширення інформації (преса, радіо, телебачення, кіно, Інтернет та ін.) сприяють постійному доступу до суспільно-політичного життя соціуму, мають вплив на систему цінностей, світоглядних орієнтацій, уявлень, мислення загалом, формує певні поведінкові моделі людини. Врахування психологічних особливостей різних категорій людини (вікові, гендерні, етнічні, соціальні, релігійні та ін.) сприяє досягненню певної мети через зміст інформації, через її форму